Динебеҙ, еребеҙ

НИМӘ УЛ МАТУРЛЫҠ?

Гүҙәл СИТДИҠОВА

Жюри менән йыйылып, “Һылыуҡай” конкурсында ҡатнашыусыларҙың “мәрәй”ҙәрен һанап сығарған арала, бәхәс килеп тыуҙы. Бер һылыу уңышлы сығыш яһаны: етеҙ, һәр һөйәге бейеп торған терегөмөштәй ҡыҙ - уңғандыр ҙа үҙе, әммә, стандартҡа тап килмәй, тип, артҡараҡ ҡалдырҙылар. Европа стандарттарына инде. Башҡорт һылыуын сит ҡалыпҡа һалып баһаларға мөмкинме һуң? Йәнәһе, бөтә донъя шулай үткәрә конкурстарҙы...

Милләттеке итеп үткәрәбеҙ икән, иң тәүҙә ҡәүемебеҙҙе ишәйтер зат образын кәүҙәләндерергә тейешбеҙ, тип һанайым. Халҡыбыҙҙа ыҡсым кәүҙәле, уймаҡ ауыҙлы, ҡарлуғас ҡанатылай ҡашлы, бер бите айҙай, бер бите ҡояштай түңәрәк битле, һыу һөлөгөләй хәрәкәтсән, тилберҙәр ғүмер баҡый һылыу һаналған. Егеттәребеҙгә иһә сит образ маҡтала, улар шул стандарттарға ҡарап, ауыҙ һыуын ҡорота. Тамырыбыҙҙы ҡоротоуға йүнәлдерелгән был сәйәсәт беҙҙе һуҡырайтып, глобализм тип аталған ауаһыҙ машина аҫтына этәрә.

XXI быуатты глобаллаштыреү дәүере тип беҙҙең аңыбыҙға тиҫтәләрсә йыл һеңдереп киләләр. Бар донъяны бер унитар дәүләт итергә хыяллана космополит олигархтар. Улар, таҫма телләнеп, был идеяға бик матур төҫ бирергә тырышһа ла, Рим клубының аналитик эшләнмәләренә ҡарағанда, глобаллаштыреүселәр ер йөҙөндә иң күбе миллиард кеше - “алтын миллиард” ҡына ҡалыуын маҡсатҡа ярашлы тип таба. Ҡалған халыҡ сүплеккә сығарып ташланырға тейеш.

Һис шикһеҙ, глобаллаштыреүҙең төп дошманы - ул милли идеяға таянған рухи-сәйәси аң, сөнки унитар космополитик дәүләттә милли идеяға урын юҡ, тимәк, глобалистик утопия хаҡына милләттәр, уларҙың рухи, әхлаҡи ҡанундары юҡҡа сығарға тейеш. Ана шуға ла масскультура тип аталған нәмә эфир, экран, баҫма продукция һәм башҡалар аша беҙҙең йәнебеҙгә, аңыбыҙға йылан булып шыуышып инә, таш йылғалай баҫып килә. Маҡсат - милли мәҙәниәтте, әҙәбиәтте юҡҡа сығарыу, көсһеҙләндереү, локаль күренеш кенә итеп ҡалдырыу.

Глобалистар яуҙырған баллы һүҙҙәр беҙҙе, кеше бөтә донъя гражданина әүерелсәк, тип әүрәтә, йәнәһе, ер шарының ҡайһы нөктәһенә килһәң дә - һин үҙ Ватаныңда. Әммә шул ватанда беҙгә, еренән, асыл ватанынан айырылырға тейешле башҡортҡа, урын табылырмы, беҙ шул “алтын миллиард” иҫәбенә инербеҙме, Бөгөнгө беҙҙең закондар ер аҫтын да, ер өҫтөн дә, хатта һауаның һуларлығынан башҡаһын һатып, алыу-һатыу тауары иткән мәлдә, милләтебеҙҙең нимәһе ҡала?

Беҙ, башҡорттар, иртәгебеҙҙе нисек күҙаллайбыҙ? Ата-бабаларыбыҙ ере тип кенә түгел, ейән-бүләләребеҙ ере был, тип әйтерлек нимә ижтиһад ҡылабыҙ? Әллә беҙҙең тарих арбаһында артҡа ҡарап ултырған килеш офоҡтағы монарҙа ҡалған үткәндәргә үҙ сырамытыуыбыҙҙы һалып моңайыуҙан башҡаға көсөбөҙ самалыраҡмы? Туҡтауһыҙ артҡа ҡарап әсенеп барыу алдағыны күреүҙән генә түгел, бөгөнгөбөҙҙөң тәмен белеүҙән дә мәхрүм итә. Сығып килгән ҡояшҡа ҡарап ижтиһад итергә тейеш илем, тип янған шәхес.

Хәҙер идеология юҡ, фекер төрлөлөгөнә өҫтөнлөк бирелә, тиеү - буш һүҙ. Глобализм тигән көслө идеология бар, һәм, көслөнөкө - замана, тип йәшәгән хаяһыҙҙар донъяһында беҙҙең берҙән-бер ҡоралыбыҙ - рух көсө, иман, арҡадашлыҡ.

Әммә ҡойолоп төшөргә лә ярамай, Урал ташынан да ҡатыраҡ булһаҡ, ҡомдай ишелеп бармаһаҡ, зар илауҙан туҡтап, алға күҙ һалһаҡ, иманлыбыҙҙы, рухлыбыҙҙы еңеүгә көйләһәк, һәр беребеҙ уңға торошло эш башҡарһаҡ, барешмәбеҙ. Бында ваҡ нәмә юҡ - хатта “Һылыуҡай” тигән ябай ғына конкурс булһа ла. Беҙ үҙебеҙсә матур, үҙебеҙсә моңло, үҙебеҙсә уйлы.

Мосолман илдәрендә, ғөмүмән, ундай конкурстар үткәрмәйҙәр, һәм ҡыҙҙары башҡа илдәрҙә үткәрелгәнендә лә ҡатнашмай. “Уң да юҡ, һул да юҡ, үҙе тотҡан юл да юҡ” халыҡ рәүешле йәшәмәйҙәр. Мөхәммәт пәйғәмбәребеҙ әйткән, кем башҡа ҡәүемдәргә оҡшарға тырышһа, ул шул ҡәүемдән булыр, тип. Мәңге бөтмәҫ милләт булайыҡ тиһәк, барабан ҡаҡһалар, барабан артынан, ҡумыҙ тартһалар, ҡумыҙ артынан китергә тормайыҡ.

Һылыуҡай һайлау, депутат һайлау, ил башлығын һайлау... һәр береһе милләт яҙмышына йоғонто яһай торған күренеш былар, шуны онотмайыҡ. Һайлауҙар яҡынайҙымы, глобаллаштыреү тигән ғифриттең алыҫтан килгән ипкене һиҙелә башлай. Беҙгә әле булғанын һаҡларға, нығытырға кәрәк. Бөйөк Аҡмуллабыҙ әйтмешләй:

Арғымағың яманлап,
Толпар ҡайҙан табырһың,
Тойғоноңдо яманлап,
Шоңҡар ҡайҙан табырһың,
Хакимыңды яманлап,
Ғәҙелен ҡайҙан табырһың,
Хужаларың яманлап,
Артығын ҡайҙан табырһың?
Үҙ башыңды ҙур итеп
Тиңдәш ҡайҙан табырһың?

Әммә власҡа ярамһаҡлыҡ менән терәк булыуҙы бутамайыҡ. Был икеһе ике әйбер. Ярамһаҡлыҡ - серек таяу, ә терәк булыу - ул һәр изге башланғыста ярҙам, ил-көн хәлен дөрөҫ аңлап, халыҡтың рухын нығытыуға ал-ял белмәй хеҙмәт итеү. Ил тәхетенә башы йөҙөмдәй генә ҙурлыҡ ҡара хәбәш (эфиоп) ултыртылһа ла буйһоноғоҙ, тигән Рәсүлебеҙ. Пәйғәмбәребеҙҙең шулай уҡ, бөтөр милләттең күренеклеләре бер-береһенә ташланыр, тигән мәғәнәле хәҙисе лә бар. Бәғзе берәүҙәребеҙ имеш-мимешкә ышанып, ғәйбәт, уйҙырмалар тарата, ниндәйҙер шәхси ҡәнәғәтһеҙлек нигеҙендә хөсөт тыуҙыра, үҙҙәренең эшлекһеҙлеге, һәлкәүлеге, һәләтһеҙлеге арҡаһында тыуған уңышһыҙлыҡтары өсөн үс ала. Шул хәлдәрҙе бар донъяға яр итеп, милләтте ҡаҡшата, көлкөгә ҡалдыра. Беҙ бөтән милләттәр алдында яҡшы данлыбыҙҙы таратайыҡ, шул саҡта йәштәребеҙ милләтенән көмһенмәҫ, үҙен башҡа ҡәүем кешеһе итеп күрһәтергә ынтылмаҫ. Мосолман дин ҡәрҙәшенең етмеш гөнаһын йәшерһен, тип өйрәтә динебеҙ. Ә гөнаһтар мәғлүм ителгән һайын, хәбәре кеше араһында таралған һайын ҡеүәтләнә. Ҡасан ғына әле бер кешенең үлтерелеүе шаҡ ҡатыра, нәфрәт уята ине. Хәҙер был хатта ғәҙәти хәл рәүешле ҡабул итә башланыҡ, күңелебеҙ ҡатты, ә енәйәтселек артҡандан-арта, ҡурҡынысыраҡ төҫкә инә бара.

Бөйөк Әхмәтзәки Вәлиди Туған хаҡлы - диндә, йәғни иманды, һәм телдә һаҡлаһаҡ ҡына, Башҡортостан тигән дәүләтебеҙҙе, исемебеҙҙе һаҡлап ҡала алырбыҙ.

1 июнь - балаларҙы яҡлау көнө

Хыялдағы Бәхет

Гөлнара ФАЗУЛОВА

Йәйге матур мәл етте. Балалар үҙҙәренең ялын матур өмөттәр менән, ниндәйҙер мөғжизә булыуына ышанып көтөп ала. Шул уҡ өмөттәр менән улар йәйге лагерға килә. Бер-бер артлы лагерь ҡапҡаһынан атай-әсәйҙәре менән етәкләшеп, һайраша-һайраша балалар керә. Тәбиғәт тағы ла йәмләнә, донъя кескәйҙәрҙең шат тауышына күмелә. Ә беҙгә, тәрбиәселәргә, ҡыҙыу мәл башлана.

Бына ҡапҡа янына бер төркөм балаларҙы тейәгән автобус килеп туҡтаны. Унан күҙҙәрендә ҡурҡыу, ятһыныу булған, кешеләргә шикле ҡараш менән ҡараған балалар төштө. Улар балалар йортонан ине.

Кистәр етһә, береһен телефондан саҡырып хәлдәрен белһәләр, икенселәр ҡырына күстәнәстәр тотоп яҡындары, туғандары төшә. Атай-әсәләр балаларын итәктәренә ултыртып һөйәләр, яраталар. Ә балалары шатлана-шатлана көндәлек яңылыҡтары менән бүлешәләр. Был минуттар ҡайһы бер балалар өсөн шатлыҡлы булһа, балалар йортонан килгән балалар өсөн - былай ҙа еңел булмаған тормоштоң бер рәхимһеҙ күренеше ине.

Ата-әсә наҙынан мәхрүм булған шундай балаларҙың береһе - муйылдай ҡара күҙле, үҙенең шуҡлығы, шаянлығы менән һөйкөмлө күренгән кескәй генә бер малай. Ни сәбәптәндер, башҡа балаларға ҡарағанда мин уны айырып яраттым. Ул да шуны һиҙеп микән, минең янымда бөтөрөлә башланы. Үҙе менән булған ваҡиғаларҙы, күрше әбейе менән бергә ҡаҙ бәбкәләре һаҡлағанда килеп сыҡҡан ҡыҙыҡлы мажараларын иҫенә төшөрә ине. Һыу ҡуша-ҡуша атаһы, әсәһе тураһында ла һөйләй. Ә мин тыңлайым. Үҙенең хыялын ысынбарлыҡ итеп күргеһе килеп һөйләүендә баланың иң ғәйебе бар һуң? Уның да башҡалар кеүек ата-әсәле булғыһы, һөйөләһе-иркәләнәһе килә. Үҙе һөйләгәндәргә үҙе ышанып, күңеле күтәрелә, ҡанаттары үҫеп сыҡҡан кеүек ҡыуана ине.

Икенсе йылды был малай лагерға бик ныҡ үҙгәреп килде. Уның матур, ҙур ҡара күҙҙәрен моңһоулыҡ баҫҡан ине. Балалар йорто хеҙмәткәрҙәре аша мин шуны асыҡланым: балаһыҙ бер ғаилә малай янына килеп, һөйләшеп, ял көндәрендә бер нисә тапҡыр үҙҙәренә ҡунаҡҡа алып ҡайтып йөрөткән. Малай шуларҙы көтөп, бойоғоп йөрөй икән. Лагерь телефоны шылтыраһа ла, беренсе йүгереп барып телефонды ала, күстәнәстәр тейәп килмәгәндәрме икән, тип ҡапҡа янынан да урап килә. Ә “яңы” атай менән әсәйҙең: “Үҙ итә алырбыҙмы, кире уйларға тура килһә, баланың күңелен яраламаҫбыҙмы?” - тип уйланған саҡтары булған.

Мин уның күңелен нисек тә күтәрергә тырыштым. Әсәйемә шылтыратып, өмөтөн юғалтып килгән малай тураһында һөйләнем. Әсәйем “күрше әбейе” булып, һәр кисте малай менән телефондан һөйләшә башланы. Кис еткәнен түҙемһеҙлек менән көтә ине ул. Көтмәйсә ни, уның да бит башҡа балаларҙыҡы кеүек һөйләшерҙәй кешеһе бар! Һуңыраҡ “күрше әбейе” күстәнәстәр ебәрә башланы. Уларҙы алғас, ул бер башҡа үҫеп китә, ә үҙе тирә-яҡты күҙәтә. Йәнәһе, күрәһегеҙме: мине лә яраталар, миңә лә күстәнәс ебәрәләр! Үҙе шул тиклем йомарт, тәм-томдарҙан шунда уҡ иптәш малайҙарына ла өләш сығара. Шулай лагерҙың төрлө ваҡиғаларға бай булған тормошо үтеп тә китте.

Август айының һуңғы көндәре. Баҙар шаулап тора. Уҡыусылар, уларҙан да алдараҡ атай-әсәйҙәр, мәктәпкә әҙерләнә. Шулар араһында ҡарашым күҙ яуын алырҙай бәхетле күҙҙәргә туҡталды. Был минең лагерҙағы дуҫ малайым бит!!! Һиҙҙермәй генә күҙәтеп торам. Атай менән әсәй кеше балаларына беренсе класҡа барырға кейем һайлай, ә малай һөйөнә-һөйөнә улар янында һикергәләй. Атай менән әсәй ҙә: “Икеләнеп, бәхетебеҙҙе ҡулыбыҙҙан саҡ ҡына ысҡындырманыҡ бит”, - шатлана ине. Был өсәү етәкләшеп баҙарҙан сығып китте, ә минең күҙҙәрҙән уларҙың бәхетенә шатланып йәштәр тәгәрәне.

Дуҫҡайым, хыялдарыңда йөрөткән бәхетеңде таптың бит! Ҡулыңды ныҡ ҡыҫып тот, бәхетеңде ысҡындырма!!!